

УДК 347.121.1

DOI: 10.15587/2523-4153.2024.310332

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ДОПОМОГИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

О. А. Івахненко, О. В. Новиков, А. М. Глущенко

The scientific article delves into the legal regulation of rehabilitation assistance to military personnel during martial law. The research, aimed at establishing the legal basis for providing rehabilitation assistance to military personnel during martial law, is underpinned by a robust methodological basis. The research methods employed are not only general scientific but also special legal, including theoretical-legal, formal-dogmatic, and comparative-legal methods. This thorough approach instills confidence in the validity of the research.

The results of the research consist in determining the legal basis for providing rehabilitation assistance to military personnel. It has been established that the legal regulation of providing rehabilitation assistance to military personnel is carried out by such Laws of Ukraine as "Basics of Ukrainian legislation on health care," "On rehabilitation in the field of health care," "On social and legal protection of military personnel and their family members." The specifics of providing rehabilitation assistance to military personnel during martial law are determined. It has been established that the Ministry of Defense of Ukraine's structure includes a network of centers for medical rehabilitation and sanatorium-resort treatment of military personnel. It has been found that rehabilitation assistance for military personnel can occur in rehabilitation institutions and healthcare institutions with rehabilitation departments, subordinated to the Ministry of Health of Ukraine or other ministries. The legal grounds for sending military personnel to provide rehabilitation in foreign healthcare institutions have been analyzed. It is indicated that the decision to send military personnel to a rehabilitation institution for rehabilitation assistance is made based on the conclusion of the military medical commission. The importance of the existing state target program for providing rehabilitation assistance to defenders of Ukraine is emphasized.

A conclusion was drawn on the necessity of enshrining a separate section in the Law of Ukraine, "On Rehabilitation in the Field of Health Care," dedicated to the specifics of the rehabilitation of military, injured in hostilities.

Keywords: *social protection of military personnel, rehabilitation, rehabilitation services, rehabilitation institution, medical aid*

How to cite:

Ivakhnenko, O., Novykov, O., Glushchenko, A. (2024). Legal regulation of rehabilitation assistance to military personnel during martial law. ScienceRise: Juridical Science, 2 (28), 28–34. <http://doi.org/10.15587/2523-4153.2024.310332>

© The Author(s) 2024

This is an open access article under the Creative Commons CC BY license hydrate

1. Вступ

В умовах воєнного стану і бойових дій вкрай важливим завданням є надання не лише медичної, а й реабілітаційної допомоги військовослужбовцям, які постраждали внаслідок збройної агресії з боку російської федерації. Незважаючи на наявність законодавства, яке регулює надання реабілітаційної допомоги, виклики сьогодення, зокрема необхідність лікування та реабілітації значної кількості постраждалих військовослужбовців, вимагають розробки нових або внесення змін до чинних нормативно-правових актів, які регулюють вказану сферу суспільних відносин. Саме тому важливо проаналізувати чинну правову базу, яка регулює надання реабілітаційної допомоги військовослужбовцям. Наведене вказує на актуальність обраної теми дослідження.

2. Огляд літератури

Проблеми реабілітації військовослужбовців досліджуються переважно у наукових працях вчених з таких галузей знань, як медицина, психологія та педагогіка. Зокрема, для розуміння сутності, різновиду та особливостей надання медичних послуг під час воєнного стану в Україні використано праці О. В. Батрин, Г. А. Миронової, В. І. Теремецького та інших дослідників [1, 2]. Також під час написання цієї статті її авторами було використано напрацювання таких науковців, як

О. М. Соколова, Н. О. Васюк, Я. Ф. Радиш [3], О. І. Моркляник, Х. В. Паляниця [4], Ю. Л. Бриндіков [5], С. В. Трачук, В. В. Хмара, Р. В. Підлетійчук, С. М. Сиротюк [6], М. В. Якимець, В. П. Печиборщ, В. В. Вороненко [7], В. В. Волошина [8]. Зазначені дослідники вивчали проблеми надання реабілітаційної допомоги військовослужбовцям з точки зору медицини та психології, але не досліджували правових засад цієї допомоги. Крім того, науковим підґрунтям для цієї статті стала праця В. І. Теремецького і С. В. Васильєва, присвячена правовому регулюванню особливостей воєнного стану в Україні [9], а також В. І. Теремецького і С. Г. Кельби, в якій вчені проаналізували та сформулювали науково-обґрунтовані пропозиції щодо внесення змін до законодавства, яке регулює соціальний захист військовослужбовців в Україні [10].

Водночас натеper проблематика надання реабілітаційної допомоги військовослужбовцям в Україні в умовах воєнного стану є недостатньо опрацьованою, що підтверджує актуальність обраної тематики дослідження.

3. Мета і завдання

Мета дослідження полягає у встановленні правових засад надання реабілітаційної допомоги військовослужбовцям в період воєнного стану.

Для досягнення мети дослідження необхідно виконати такі завдання:

1. визначити правові засади надання реабілітаційної допомоги громадянам України;
2. з'ясувати специфіку правового регулювання реабілітаційної допомоги військовослужбовцям в період воєнного стану;
3. висловити пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України, яке регулює надання реабілітаційної допомоги.

4. Методи та методологія

Методологічною основою дослідження стали загальнонаукові та спеціально-юридичні методи пізнання. Серед наукових методів варто назвати метод філософської діалектики, який розкривається за допомогою методів аналізу і синтезу, сходження від простого до складного, від абстрактного до конкретного, а також методи моделювання, абстрагування, ідеалізації та формалізації. Спеціально-юридичні методи, використані у дослідженні, об'єднують системний, теоретико-юридичний, формально-догматичний, порівняльно-правовий методи пізнання, а також метод державно-правового моделювання.

5. Результати дослідження та їх обговорення

Правовою основою для надання реабілітаційної допомоги в Україні є Закон України «Основи законодавства про охорону здоров'я» (далі – Основи). Відповідно до абз. 26 ч. 1 ст. 3 Основ реабілітаційною допомогою є діяльність фахівців з реабілітації у сфері охорони здоров'я, що передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на оптимізацію функціонування осіб, які зазнають або можуть зазнати обмеження повсякденного функціонування у їхньому середовищі. При цьому медичною допомогою є діяльність професійних підготовлених медичних працівників, спрямована на профілактику, діагностику та лікування у зв'язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами, а також у зв'язку з вагітністю та пологами [11]. В. І. Теремецький та група дослідників звертають увагу на те, що правовідносини з надання медичних послуг мають приватноправовий характер та регулюються нормами цивільного права [1, с. 85]. Водночас особливістю правовідносини з надання реабілітаційної допомоги військовослужбовцям є те, що значна їх частина регулюється нормами адміністративного права.

Отже, медична і реабілітаційна допомога є різними поняттями. Спочатку людині, яка страждає на певне захворювання або отримала травму, надається медична допомога. Якщо після одержання медичних послуг у людини все ж таки залишилися певні обмеження повсякденного функціонування, то вона може потребувати реабілітаційної допомоги. Військовослужбовцям, які перебували на лікуванні від наслідків травм або поранень, можуть знадобитися реабілітаційні послуги для відновлення повноцінного життя.

Для розуміння сутності реабілітаційної допомоги почнемо з визначення, сформульованого О. М. Соколовою. Так, вчена стверджує, що медична реабілітація – це диференційована етапна система лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на відновлення функціонального стану організму та здоров'я військовослужбовців за допомогою послідовного використання методів медикаментозного, психологічного, фізіологічного і психофізіологічного впливу на функціонально змінені системи організму [3, с. 153]. Наведене визначення відображає сутність послуг і процедур, які відбуваються під час надання реабілітаційної допомоги.

Поняття реабілітаційного закладу встановлено у ч. 1 ст. 11 Закону України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» (далі – Закон № 1053-IX). Таким закладом визнається юридична

особа будь-якої форми власності та організаційно-правової форми, що надає реабілітаційну допомогу на підставі ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики, що передбачає право на здійснення реабілітації у сфері охорони здоров'я [12]. Отже, виходячи з наведеного визначення, ознаками реабілітаційних закладів є наявність статусу юридичної особи та провадження своєї діяльності на підставі ліцензії. Такі заклади можуть бути створені у будь-якій організаційно-правовій формі та перебувати у державній, комунальній або приватній власності. Зазначені заклади можуть бути також створені і надавати реабілітаційну допомогу у структурі Міністерства оборони України (далі – МО України).

Відповідно до ст. 11 Закону № 1053-IX передбачено існування таких реабілітаційних закладів, як реабілітаційні лікарні та реабілітаційні центри, амбулаторні реабілітаційні заклади, центри психологічної реабілітації та/або травматерапії, протезно-ортопедичні підприємства, заклади комплексної реабілітації, включаючи заклади медико-психологічної реабілітації. Також у складі закладів охорони здоров'я можуть працювати реабілітаційні відділення, палати гострої реабілітації у лікарнях різного профілю, стаціонарні відділення післягострої та довготривалої реабілітації, створені на базі лікарень різного профілю і санаторно-курортних установ незалежно від відомчого підпорядкування, типу і форми власності [12]. Відповідні заклади і підрозділи можуть бути створені як у підпорядкуванні Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ України), так і в підпорядкуванні МО України.

О. І. Моркляник та Х. В. Паляниця наголошують на потребі у створенні сучасного реабілітаційного центру для військовослужбовців, який би спеціалізувався на відновленні фізичного і психічного здоров'я учасників бойових дій [4, с. 137]. Ю. Л. Бриндіков акцентує увагу на зарубіжному досвіді організації реабілітаційних центрів для учасників бойових дій. Дослідник стверджує, що прикладом лікувального та реабілітаційного центру може слугувати армійський медичний центр Triple (Гаваї, США). Адже в цьому закладі охорони здоров'я колишні військовослужбовці армії США можуть одержати як медичні, так і реабілітаційні послуги [5, с. 198]. Розбудова відповідних закладів охорони здоров'я є надзвичайно актуальною, оскільки бойові дії в Україні тривають.

Указом Президента України від 24 лютого 2022 року запроваджено режим воєнного стану на території України у зв'язку зі збройною агресією російської федерації [13]. В. І. Теремецький та С. В. Васильєв зазначають, що правовий режим воєнного стану характеризується низкою ознак. Зокрема, він запроваджується тільки в окремих випадках, пов'язаних зі збройною агресією або загрозою нападу. Правовий режим воєнного стану передбачає надання додаткових повноважень військовому командуванню та військовим адміністраціям, допускає обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина [9, с. 6]. В умовах збройної агресії тривають бойові дії, а військовослужбовці, які одержують травми та поранення, потребують медичної та реабілітаційної допомоги.

В науковій літературі неодноразово вказувалося на роль медичної та реабілітаційної допомоги у забезпеченні боєздатності військових підрозділів. Так, на думку вчених, застосування фізичної реабілітації у військовослужбовців дозволяє швидко та якісно відновити функціональний стан організму, нормалізувати емоційну, мотиваційну та моральну сфери особистості, досягти оптимального рівня професійних якостей військовослужбовця, які важливі під час виконання бойових завдань [6, с. 165].

В. М. Якимець та група дослідників дійшли висновку, що в умовах ведення широкомасштабної війни надзвичайно актуальним питанням є повернення у стрій підготовлених воїнів, адаптованих для ведення бойових дій на передовій, що передбачає здійснення повноцінних реабілітаційних заходів, спрямованих на формування психологічної стійкості до травмуючих факторів під час ведення бойових дій [7, с. 48]. Досліджуючи проблеми психологічної реабілітації, В. В. Волошина стверджує, що такий різновид реабілітаційної допомоги є комплексом заходів для розвитку функцій психічного здоров'я, супутнього соціально-фізичного компоненту, націленим на реінтеграцію військовослужбовців із психічними розладами до суспільного, професійного, особистого життя [8, с. 10]. В. І. Теремецький та група дослідників звертають увагу на необхідності розвитку медичного сектору в умовах військової агресії для надання допомоги військовослужбовцям і населенню [2, с. 12]. Тож у працях зазначених вчених підкреслюється вагоме значення реабілітаційної допомоги для забезпечення здоров'я поранених або травмованих військовослужбовців та боєздатності військових підрозділів.

Правові засади надання медичної та реабілітаційної допомоги військовослужбовцям закріплені у Законі України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (далі – Закон № 2011-ХІІ). Зауважимо, що згідно зі ст. 3 Закону № 2011-ХІІ його норми поширюються не лише на військовослужбовців Збройних Сил України (далі – ЗСУ), а й на військовослужбовців воєнізованих формувань та правоохоронних органів спеціального призначення, Служби зовнішньої розвідки, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України [14]. Отже, достатньо широке коло солдат і офіцерів воєнізованих формувань можуть отримати медичну і реабілітаційну допомогу на підставі цього закону.

Відповідно до абз. 9 ч. 1 ст. 11 Закону № 2011-ХІІ військовослужбовці, які безпосередньо брали участь у заходах, необхідних для оборони України та захисту безпеки населення, можуть бути направлені за рахунок коштів державного бюджету для подальшого надання медико-психологічної реабілітації в заклади охорони здоров'я України та іноземні заклади [14]. Рішення про надання реабілітаційної допомоги приймається військово-лікарською комісією. Саме цей вид допомоги може бути необхідним військовослужбовцям після медичного лікування для відновлення боєздатності.

Також у абз. 13 ч. 1 ст. 11 Закону 2011-ХІІ встановлено гарантію щодо харчування військовослужбовців за нормою військово-медичних закладів навіть у разі проходження реабілітації у закладах охорони здоров'я, підпорядкованих МОЗ України [14]. Вказана гарантія є важливою, оскільки дозволяє військовослужбовцю, що зазнав поранення і перебуває на реабілітації, повноцінно відновлювати свої сили та здоров'я.

Зауважимо, що відповідно до норм законодавства рішення про направлення військовослужбовця для проходження медико-психологічної реабілітації приймається військово-лікарською комісією (далі – ВЛК). Положення про такі комісії затверджене постановою уряду України та регулює правовий статус і повноваження ВЛК (далі – Положення про ВЛК). Згідно із п. п. 1.2, 1.3, 6.16 Положення про ВЛК до завдань цієї комісії належить визначення необхідності і умов застосування медико-соціальної реабілітації військовослужбовців, а також направлення військовослужбовців у закордонні заклади охорони здоров'я для надання реабілітаційної допомоги. За результатами медичного огляду ВЛК може винести постанову, що військовослужбовець потребує реабілітаційної допомоги у певному закладі охорони здоров'я України [15]. Всі перелічені заходи реабілітаційної допомоги можуть бути застосовані до військовослужбовця тільки за рішенням ВЛК. Тобто для надання реабілітаційної допомоги військовослужбовець може бути направлений до закладів охорони здоров'я та реабілітаційних закладів України, а також іноземних закладів.

Згідно з ч. 11 ст. 16 Основ заклади охорони здоров'я утворюються і функціонують як державні, комунальні та приватні [11]. Відповідно до ч. 1 ст. 11 Закону України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» реабілітаційні заклади можуть бути юридичними особами будь-якої форми власності та організаційно-правової форми [12]. У Переліку закладів охорони здоров'я, затвердженому МОЗ України, містяться такі назви реабілітаційних закладів: медичний реабілітаційний центр, центр реабілітації дітей з органічним ураженням нервової системи, центри медико-соціальної реабілітації дітей, центр медичної реабілітації та паліативної допомоги дітям, центр реабілітації репродуктивної функції людини [16]. Тобто реабілітаційна допомога військовослужбовцям може бути надана у медичних реабілітаційних центрах різної форми власності та різного підпорядкування за направленням ВЛК.

Згідно з підп. 10 п. 4 Положення про МОЗ України до завдань міністерства належить організація медичної реабілітації, затвердження порядку медичної реабілітації, а також надання послуг медичної реабілітації [17]. Відповідно до підп. 90 п. 4 Положення про МО України до завдань міністерства належить організація медичного забезпечення військовослужбовців, а також здійснення комплексу профілактичних, лікувальних, санаторно-курортних та реабілітаційних заходів, спрямованих на збереження здоров'я військовослужбовців ЗСУ [18]. Як передбачено у ст. 20 Закону України «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації» військовослужбовці цієї служби можуть одержати реабілітаційні послуги у закладах охорони здоров'я, підпорядкованих цій службі, МОЗ України, МО України, МВС України за рахунок бюджетних коштів [19]. Таким чином, військовослужбовці різних воєнізованих формувань України можуть отримати реабілітаційні послуги у різних закладах охорони здоров'я та реабілітаційних закладах, які підпорядковані різним міністерствам і державним службам.

Правовою підставою для надання реабілітаційної допомоги у закладах охорони здоров'я МО України є Положення про організацію роботи санаторно-курортних закладів ЗСУ. Згідно з п. 1.3. цього Положення послуги реабілітаційного характеру військовослужбовцям надаються у центрах медичної реабілітації та санаторно-курортного лікування. Реабілітаційна допомога надається з використанням природних лікувальних ресурсів курортів та із застосуванням фізіотерапевтичних методів, дієтотерапії, лікувальної фізкультури, мінеральних та термальних вод, лікувальних грязей. Окрім того, у санаторно-курортних закладах МО України утворюються реабілітаційні відділення, що мають певну спеціалізацію: для хворих, які перенесли оперативне втручання на органах травлення, з наслідками опіків, вогнепальних та мінно-вибухових травм [20]. Таким чином, у підпорядкуванні МО України існує мережа реабілітаційних закладів або відділень, які призначені для надання реабілітаційних послуг військовослужбовцям, які постраждали під час бойових дій.

В Україні діє затверджена урядом державна цільова програма з медичної, фізичної реабілітації та психосоціальної реадaptaції учасників антитерористичної операції та осіб, які брали участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації. Серед завдань цієї програми передбачено ефективне інформування та адміністрування потреб громадян у сфері соціального захисту та реабілітації, надання послуг медичної та фізичної реабілітації учасникам Антитерористичної операції, тобто військово-

службовцям [21]. Розробка, ухвалення та фінансування такої програми є вагомим кроком для забезпечення потреб військовослужбовців, які постраждали внаслідок бойових дій, у наданні необхідних реабілітаційних послуг. На жаль, строк цієї програми визначено на період до 2023 року, але подібні заходи необхідно впроваджувати і фінансувати також на сучасному етапі.

Окрім надання реабілітаційної допомоги в Україні, у перелічених вище нормативних документах згадувалася можливість направлення постраждалих військовослужбовців в іноземні заклади охорони здоров'я для надання медичної та реабілітаційної допомоги. Порядок направлення на лікування за кордон осіб зі складу сил оборони та сил безпеки затверджений окремою постановою уряду України. Цей підзаконний акт передбачає, що питання про направлення постраждалого захисника для лікування та реабілітації в іноземну лікарню має право ініціювати той український заклад охорони здоров'я, в якому військовослужбовець перебуває на лікуванні. Керівник закладу охорони здоров'я та лікуючий лікар військовослужбовця готують перелік документів необхідний для прийняття відповідного рішення. Пакет документів надсилається до того міністерства, якому підпорядковується військовий підрозділ, в якому проходить службу військовослужбовець. МО України або МВС України, інший воєнізований орган влади узгоджують рішення про направлення військовослужбовця на лікування до іноземного реабілітаційного закладу із МОЗ України. Остаточно рішення про лікування та реабілітацію військовослужбовця в іноземному закладі охорони здоров'я погоджується із Координаційним центром з надзвичайних ситуацій Європейської комісії. Вказаний координаційний центр володіє інформацією про готовність закладу охорони здоров'я держави-члена Європейського Союзу прийняти українського військовослужбовця на безоплатне лікування [22]. Окреслена процедура прийняття рішення про надання медичної та реабілітаційної допомоги військовослужбовцю в іноземному закладі охорони здоров'я є достатньо складною. Відповідне рішення потребує узгодження з багатьма органами влади, але це специфіка міжнародної співпраці. Також слід додати, що Положення про ВЛК вимагає, щоб саме ця комісія приймала рішення про направлення військовослужбовця за кордон для проходження медичної реабілітації. Отже, відповідна процедура прийняття рішення потребує спрощення.

Як відомо, значна частина військовослужбовців, які отримали поранення під час бойових дій, проходять реабілітацію у національних реабілітаційних установах. При цьому більше позитивних відгуків отримала організація стаціонарної реабілітації у порівнянні з амбулаторною. Йдеться про реабілітаційні центри «Галичина», «Незламні», центр на території обласної лікарні в Івано-Франківську, Вашківецьку лікарню реабілітації і паліативної допомоги, Науково-дослідний інститут реабілітації осіб з інвалідністю у Вінниці. Серед поточних проблем виявлено відсутність налагодженої системи інформування усіх тих, хто потребує реабілітації, щодо доступності таких послуг, вибору програм і реабілітаційних закладів. Про це свідчить дослідження Київського міжнародного інституту соціології, яке було проведено з жовтня по листопад 2023 року [23].

Ще однією важливою проблемою, негайне вирішення якої сприятиме якісній реабілітації в Україні, є забезпечення достатньої кількості фахівців для роботи в таких мультидисциплінарних командах, які надають реабілітаційні послуги для відновлення (реабілітації) як учасників бойових дій, так і мирних громадян, в тому числі дітей, які постраждали від збройної агресії. Йдеться не лише про лікарів, фізичних терапевтів, а й протезистів, ортезистів та інших вузькопрофільних фахівців. Обговорення цього питання, а також можливих шляхів його вирішення відбулося у Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів 03 квітня 2023 року під час засідання «круглого столу» на тему: «Діяльність реабілітаційних установ». Також під час засідання було публічно оголошено, що 244 заклади охорони здоров'я уклали договори з Національною службою охорони здоров'я України про надання реабілітаційних послуг [24]. Отже, вагомість і значущість діяльності та функціонування реабілітаційних установ в Україні визнані на державному рівні.

Вважаємо, що перспективи подальших наукових досліджень можуть бути пов'язані із розробкою пропозицій для вдосконалення законодавства, яке регулює надання реабілітаційної допомоги військовослужбовцям, які постраждали під час проходження служби. Водночас сучасні наукові розробки окресленої проблематики можуть бути обмежені відсутністю державного фінансування соціологічних досліджень у сфері медичного забезпечення військовослужбовців. Крім того, релевантність деяких авторських висновків і пропозицій могла би бути досягнута за наявності об'єктивної інформації про кількість військовослужбовців, які одержали реабілітаційну допомогу під час збройного конфлікту за період з 24 лютого 2022 року по другий квартал 2024 року, її характер, специфіку, реальні потреби в її наданні тощо. Однак частина з цієї інформації скоріш за все є державною таємницею.

6. Висновки

1. Правові засади надання реабілітаційної допомоги військовослужбовцям нині регламентовано такими Законами України, як «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про

реабілітацію у сфері охорони здоров'я» і «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей».

2. При цьому специфіка надання реабілітаційної допомоги військовослужбовцям в період воєнного стану полягає у тому, що:

– в структурі МО України створена і функціонує мережа центрів медичної реабілітації та санаторно-курортного лікування військовослужбовців;

– надання реабілітаційної допомоги військовослужбовцям може відбуватися у реабілітаційних закладах та закладах охорони здоров'я, які мають реабілітаційні відділення, але підпорядковані МОЗ України або іншим міністерствам;

– існують правові підстави для направлення військовослужбовця для проходження реабілітації в іноземних закладах охорони здоров'я;

– рішення про направлення військовослужбовця до реабілітаційного закладу для надання реабілітаційної допомоги приймається на підставі висновку ВЛК;

– наявність затвердженої державної цільової програми надання реабілітаційної допомоги захисникам України.

3. Для вдосконалення правового регулювання надання реабілітаційної допомоги військовослужбовцям пропонується в Законі України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» закріпити окремий розподіл, присвячений особливостям реабілітації військовослужбовців, які постраждали внаслідок бойових дій.

Конфлікт інтересів

Автори декларують, що не мають конфлікту інтересів стосовно даного дослідження, в тому числі фінансового, особистісного характеру, авторства чи іншого характеру, що міг би вплинути на дослідження та його результати, представлені в даній статті.

Фінансування

Дослідження проводилось без фінансової підтримки.

Доступність даних

Рукопис не має пов'язаних даних.

Використання засобів штучного інтелекту

Автори підтверджують, що не використовували технології штучного інтелекту при створенні представленої роботи.

Література

1. Teremetskyi, V. I., Myronova, G. A., Batryn, O. V., Bodnar-Petrovska, O. B., Andriienko, I. S., Fedorenko, T. V. (2024). Legal nature of medical services: specifics of ukrainian doctrine. *Georgian Medical News*, 1 (346), 80–87. Available at: https://www.geomednews.com/Articles/2024/1_2024/80-87.pdf
2. Teremetskyi, V. I., Myronova, G. A., Batryn, O. V., Udrenas, G. I., Makhmurova-Dyshliuk, O. P., Yatskovyna, V. V. (2023). Legal Guaranteeing for Providing Socially Significant Medical Services During Martial Law and Post-War Recovery of Ukraine. *Journal of Law and Sustainable Development*, 11 (6), e1231. <https://doi.org/10.55908/sdgs.v11i6.1231>
3. Соколова, О. М., Васюк, Н. О., Радиш, Я. Ф. (2015). Реабілітація військовослужбовців: термінологія, класифікація, принципи і особливості (до проблем державного регулювання реабілітації особового складу Збройних Сил України). *Інвестиції: практика та досвід*, 23, 148–155.
4. Моркляник О. І., Паляниця Х. В. (2023). Модель функціональної організації багатофункційного реабілітаційного центру для військовослужбовців. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Архітектура»*, 2 (10), 130–140. <https://doi.org/10.23939/sa2023.02.130>
5. Бриндіков, Ю. Л. (2017). Зарубіжний досвід реабілітації військовослужбовців – учасників бойових дій. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*, LXXVIII (2), 195–200.
6. Трачук С. В., Хмара В. В., Підлетійчук Р. В., Сиротюк С. М. (2024). Проблеми реабілітації та відновлення військовослужбовців за особливих умов. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*, 4 (177), 163–168. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.4\(177\).34](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.4(177).34)
7. Якимець, М. В., Печиборщ, В. П., Вороненко, В. В. (2022). Гарантована психологічна допомога та реабілітація військовослужбовців – складова національної безпеки. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я*, 3 (39), 41–50. <https://doi.org/10.11603/1681-2786.2022.3.13435>
8. Волошина, В. В. (2024). Сутність поняття психологічної реабілітації військовослужбовців. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Психологія*, 2, 7–11 <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2024.2.1>
9. Теремецький, В. І., Васильєв, С. В. (2022). Воєнний стан: підстави для введення в Україні. *ScienceRise: Juridical Science*, 2 (20), 4–7. <https://doi.org/10.15587/2523-4153.2022.256829>

10. Теремецький В. І., Кельбя С. Г. (2024). Адміністративно-правове регулювання соціального захисту військовослужбовців в Україні. Наукові записки. Серія «Право», 1 (16), 253–259. <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2024-16-253-259>
11. Основи законодавства України про охорону здоров'я (1992). Закон України No. 2801-XII. 19.11.1992. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
12. Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я (2020). Закон України No. 1053-IX. 03.12.2020. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>
13. Про введення воєнного стану в Україні (2022). Указ Президента України № 64/2022. 24.02.2022. Available at: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
14. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей (1991). Закон України № 2011-XII. 20.12.1991. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>
15. Про затвердження Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України (2008). Наказ Міністерства оборони України № 402. 14.08.2008. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1109-08#Text>
16. Про затвердження переліків закладів охорони здоров'я, лікарських посад, посад фармацевтів, посад фахівців з фармацевтичною освітою, посад професіоналів у галузі охорони здоров'я, посад фахівців у галузі охорони здоров'я та посад професіоналів з вищою немедичною освітою у закладах охорони здоров'я (2002). Наказ Міністерства охорони здоров'я України від № 385. 28.10.2002. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-02#Text>
17. Положення про міністерство охорони здоров'я України (2015). Постанова Кабінету Міністрів України № 267. 25.03.2015. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-p>
18. Положення про міністерство оборони України (2014). Постанова Кабінету Міністрів України № 671. 26.11.2014. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2014-p#Text>
19. Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації (2006). Закон України № 3475-IV. 23.02.2006. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3475-15#Text>
20. Про затвердження Положення про організацію роботи санаторно-курортних закладів Збройних Сил України (2014). Наказ Міністерства оборони України № 411. 23.02.2014. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0995-14#Text>
21. Про затвердження Державної цільової програми з медичної, фізичної реабілітації та психосоціальної реадаптації постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які брали участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, на період до 2023 року (2018). Постанова Кабінету Міністрів України № 1021. 05.12.2018. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2018-p#Text>
22. Про забезпечення організації направлення осіб із складових сил оборони та сил безпеки, постраждалих у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на лікування за кордон (2022). Постанова Кабінету Міністрів України № 411. 05.04.2022. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/411-2022-p>
23. Досвід отримання реабілітаційних послуг людьми з травмами та порушеннями, спричиненими війною з 24 лютого 2022 року: загальнонаціональне опитування (2024). Київський міжнародний інститут соціології. Київ, 19. Available at: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-12/overview-research-results.pdf>
24. У Комітеті обговорили питання надання послуг реабілітаційними установами в Україні. Комітет Верховної Ради України з соціальної політики та захисту прав ветеранів (2023). Вебпортал Верховної Ради України. Available at: https://komspir.rada.gov.ua/news/main_news/75885.html

Received date 14.05.2024

Accepted date 25.06.2024

Published date 30.06.2024

Івахненко Олександр Анатолійович, кандидат юридичних наук, кафедра адміністративного права та процесу, Харківський національний університет внутрішніх справ, пр. Льва Ландау, 27, м. Харків, Україна, 61000

Новиков Олександр В'ячеславович, кандидат юридичних наук, кафедра державного будівництва, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, вул. Григорія Сковороди, 77, м. Харків, Україна, 61024

Глуценко Андрій Миколайович, кандидат економічних наук, аналітик, Товариство з обмеженою відповідальністю ГМК Центр, вул. Мельникова, 186, м. Київ, Україна, 04050

*Corresponding author: Oleksandr Ivakhnenko, e-mail: adam.mikler@gmail.com